

Kitap Tanıtımı

ARŞİV DÜNYASI

Cilt: 7 - Sayı: 2
2020/Kış

THE ALLURE OF THE ARCHIVES - ARŞİVLERİN CAZİBESİ

Farge, Arlette (çev. Thomas Scott-Railton) (2013). *The Allure of The Archives*. New Haven: Yale University Press

Fransız tarihçi, araştırmacı ve French National Centre for Scientific Research'te araştırma direktörü olan Arlette Farge, lisansüstü çalışmaları ile beraber 18. yüzyıl Fransa'sı ve Avrupa'sı üzerine uzmanlaşmıştır. 2016 yılında ise "Sosyal Tarih" kategorisinde Dan David Ödülü¹'nü almıştır. 18. yüzyıl araştırmacısı olmasının yanı sıra kadın tarihi ile yakından ilgilenmektedir. Halen popüler kimlik, cinsiyet rolleri ve tarihsel anlatı konuları üzerinde çalışmalarını sürdürmektedir. Jean Delumeau ve André Comte-Sponville ile beraber yazdıkları *Mutluluğun En Güzel Tarihi* kitabı ise 2005 yılında Saadet Özen'in oldukça naif çevirisiyle Türkçeye kazandırılmıştır. Orijinal adıyla *Le Goût de l'Archive* "Arşivlerin Cazibesi", ilk kez 1989 yılında yayımlanmasının ardından bugüne kadar dünya çapında 7 ayrı dilde 51 baskı yapmıştır.

Fransızcasından birebir çevrilecek olursa "le goût de l'archive" - "arşivin tadı" anlamına gelir. Thomas Scot-Railton çevirisiyle "arşivlerin cazibesi" olarak okuyacağımız bu kitabın asıl hitap ettiği kesim ise "arşivin tadı"nı almış kişilerdir. Yani, arşivle bir şekilde yolları kesişen ve bir süre sonra neredeyse her gününü orada veya o malzemeye geçirmek zorunda olan arşivciler, sosyal bilimciler, tarihçiler, akademisyenler ve araştırmacılar denebilir.

Kitap, Farge'nin Bastille Arşivleri'nde bulunan 200 yıllık şerhiye sicillerini incelemesi sırasında arşivle ve arşiv belgeleriyle kurduğu samimi bağı içermektedir. Fransız devriminden önce ülkedeki yoksullara, özellikle de kadınlara yönelik bir çalışma olmasının yanı sıra arşiv araştırmalarına dair canlı ve samimi fikirleriyle dikkatleri çekmektedir. İçerikte, arşiv araştırmalarının muazzam inceliklerine yapılmış bir "övgü" sayılmaktadır. Sosyal bilimlerde -özellikle tarih alanında- çalışma yapan yüksek lisans ve doktora öğrencilerine ilham verecek niteliktedir. Farge, sosyal bilimcinin arşiv ve arşivsel malzemesi ile girdiği etkileşime ilişkin kendi gözlemlerini yine kendine has ince üslubuyla aktarmaktadır.

Kitabın, orijinal baskıdan ayrı bir özelliği ise Natalie Zemon Davis'in yazdığı takdim yazısıdır. 1987'de yayımladığı "Fiction in the archives: Pardon tales and their tellers in sixteenth century France" eseriyle hatırlanan Toronto Üniversitesi tarih kürsüsü profesörü olan Davis, takdim

¹ Dan David Ödülü, disiplinler arası yenilikçi araştırmalar ve kendi disiplinlerinde iyi olan dünyanın çeşitli ülkelerinden seçilen az sayıdaki araştırmacılar için doktora sonrası verilen bir burs ödülüdür.

yazısında eserin tarih yazımını samimi anekdotlarla desteklediğini belirtmektedir. Önemli bir kültür tarihçisi olan ve de arşivlerle en az Farge kadar yakın ilişkide bulunan Davis'in bu takdimi kitaba değer katan başka bir unsurdur şüphesiz.

Kitap 5 bölümden oluşmaktadır:

- Traces by the Thousands (Binlerin izleri)
- Paths and Presences (Yollar ve varoluşlar)
- Gathering and Handling the Documents (Belgelerin toplanması ve değerlendirilmesi)
- Captured Speech (Belgelenen konuşma)
- Writing (Yazma)

“Binlerin izleri” bölümünde araştırmasının ana odağı olan adli dokümanlarda karşılaştığı insanlar ve onlara ait kültürlerle ilgili derin insanî meselelere başlangıç yapmaktadır. Sempatik bir hayal gücü ile belgelerdeki kişilerle yarattığı o düşünsel anları aktarmaktadır. Ancak bunu yaparken, fantastik öğeler kullanmak yerine bir bilim insanına yakışır şekilde herkes için tarihsel bir bilim modeli sunmaktadır.

“Yollar ve varoluşlar” bölümünde ise belgelerdeki kişileri tarih yazımı bağlamında anlayabilmek, onları birer ‘vaka’dan ‘tarih’e dönüştürecek anlatıyı yaratma çabası ön plana çıkmaktadır. Bu bölümün daha çok araştırmalarını yapmakta olan / yapmaya hazırlanan sosyal bilim araştırmacıları için ilgi ve beklentiyi uyandırabileceğini söylemek mümkün. Bölüm, başarılı bir tarih yazımının, tarihsel bir ‘vaka’yı ‘tarih’ olgusuna dönüştürürken ki anlatısına ve metodolojinin yanı sıra bilimin duyarlılığına dayandığını anlayabileceğimiz bir üslupta ele alınmaktadır.

“Belgelerin toplanması ve değerlendirilmesi” bölümü, arşivlerin taranma süreci, belgelerdeki bağlantı ve zıtlıkların toplanma sürecine etkisi, belgelerin gerçeklikleri(!) ya da kendi tabiriyle düşülen tuzaklar(!) ve arşiv araştırmalarındaki metotların yeniden değerlendirilmesi üzerinedir. Özellikle de biz arşivciler için en önemli bölümdür denebilir. Bu bölümde araştırmacının beklentisi ve tarih yazımında arşivin rolü üzerine önemli dersler çıkarılmaktadır.

“Belgelenen konuşma” bölümü ise tarihsel etik, olaydan tarihselliğe geçişte dikkat edilecek noktalar, tesadüfler ve benzerlikler üzerine tarih felsefesinin incelenmesiyle ilgili bölümdür. Belgedeki ‘anlam’ın tarihçilik mesleği ile ilişkisine dair arşivciler için de oldukça yararlı teorileri aktarması açısından önemlidir.

“Yazma” bölümünde ise belgeleri tarihselleştirirken düşülen bazı hatalar vurgulanmakta ve tarih yazımının metodolojisi ile ilgili ezber bozan eleştiriler yapılmaktadır.

Kitaptan ilgi çekebilecek bazı alıntılar:

“Tarihsel anlatı ve tarih araştırmaları çoğu zaman biz kadınların çevrelerindeki dünyayla etkileşimlerini incelemekten ziyade kadınları aşırı tanımlayarak, iyi bilgilendirilmiş herhangi bir tezde onlara ayrı bir bölüm vererek, hiçbir şeyi açıklayamadı. Tüm niyet ve amaçlar tarihçilik için olsa da her bir belge farklı bir şekilde temsil edilmeye açıktır.” (s.34)

“Çatışma bir yaratım alanıdır ve ondan sonra gelenler kendisinden öncekine nadiren benzemektedir. Minimal veya alay konusu olduğunda, hatta belki ritüelleştirildiğinde bile, çatışma, ‘başka yerleri’ aydınlatır ve yeni ‘varoluş durumları’ yaratır. Sadece bir çatışmayı anlatmakla kalmamalı, aynı zamanda kendi anlatısının kaynağı olarak kullanılmalıdır.” (s.45)

“Michel de Certeau’nun ‘unutulmaz eksikliğiyle kendisini sonsuza kadar değiştiren’ bilgi tanımına benzer şekilde, ‘arşivler, kişinin rahatlıkla modifiye edebileceği bir stok yığını değildir. Fakat sonsuza kadar eksik kalırlar.’” (s.54)

“Kelimeler pencerelerdir; bir veya birkaç bağlamı görmenize izin verir. Ancak kelimeler aynı zamanda karışık ve çelişkili olabilir. Anlaşılır olmaktan uzak olan tutarsızlıkları ifade edebilirler.” (s.84)

“Geçmişin kesin bir anlamı yoktur ve bu hiçbir yerde arşivlerdekinden daha net değildir. Belgelerdeki zayıf anılar tarihinin nesnelere izole etmesine ve onları deneyimlemesine izin verir.” (s.94)

Helin İLCEK

Kadıköy Belediyesi

Sinematek/Sinema Evi Arşivi

helin.ilcek@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-8617-3364>